

Nieuwjaarsbrieven 2026

Ook dit jaar brachten we tijdens het GKO-feest een reeks nieuwjaarsboodschappen. Het overkoepelende thema van deze editie was solidariteit.

We kozen er dit jaar bewust voor om tijdens het GKO-feest verschillende stemmen uit verschillende deelsectoren van de cultuursector aan het woord te laten. Niet één verhaal, niet één perspectief, maar meerdere stemmen, die elk vertrekken vanuit hun eigen positie, hun eigen praktijk, hun eigen realiteit.

Waarom we dat deden?

Omdat wat vandaag speelt in één deelsector, morgen zomaar elders kan landen. Vandaag zijn het besparingen in het sociaal-cultureel werk. Morgen misschien in erfgoed, in de kunsten, in het onderwijs, in de amateurkunsten.

Die onderlinge verbondenheid wilden we die avond niet alleen benoemen, maar ook voelbaar maken. Elke spreker bracht tijdens het GKO-feest een nieuwjaarswens, vertrekkend vanuit de eigen deelsector, maar met de blik expliciet naar buiten — naar de rest van de sector. Niet om mensen triest of kwaad naar huis te sturen, maar om energie en het gevoel dat we dit samen dragen, over sectoren heen, mee te geven.

Tijdens het GKO-feest namen achtereenvolgens het woord:

Ludo De Brabander, vanuit het sociaal-cultureel werk.

Regi Wietendaele, vanuit de amateurkunsten.

An De Bisschop, vanuit het kunstonderwijs.

Marijke Pinoy, vanuit de kunsten.

En Aleks Nasipyan, vanuit erfgoed.

We hadden ook mensen uit de circussector aangesproken. Maar daar is het momenteel alle hens aan dek om hervormingen door te voeren na de recente beslissingen rond hun decreet. Hun afwezigheid tijdens het GKO-feest was helaas ook veelzeggend.

Naast deze nieuwjaarsboodschappen brachten we tijdens het GKO-feest zelf ook nog een boodschap vanuit het Gents Kunstenoverleg mee aan de sector.

In de zaal zaten ook mensen die zelf afkomstig zijn uit plekken waar het vandaag — en al langere tijd — bijzonder moeilijk is. Mensen uit Palestina, uit Soedan, uit Libanon, uit Oekraïne, uit Syrië, uit Congo, uit Venezuela, uit Iran. Voor velen van hen is het zwaar om te zien in welke omstandigheden familie en geliefden zich bevinden. Soms moeten ze afscheid nemen zonder elkaar nog te kunnen zien. Soms is er gewoon geen contact meer, omdat verbindingen bewust worden afgesloten — zoals die avond opnieuw het geval was voor mensen uit Iran.

We vroegen om bij hen in te checken.

Dat hoeft niet groot of ingewikkeld te zijn.

Het gaat over menselijk lijden.

Over heimwee.

Over verdriet.

Over kwaadheid en machteloosheid.

Een aantal van de nieuwjaarsboodschappen vind je hieronder

Het tijdperk waarin we meenden dat democratie een vanzelfsprekende verworvenheid is, lijkt achter ons te liggen. In Vlaanderen, België, Europa en wereldwijd zien we de opkomst van autoritaire bestuursystemen en -stijlen, de groeiende neiging om de rechtsstaat in vraag te stellen en rechters als wereldvreemd of activistisch te bestempelen. Dat verloop parallel aan de onrustwekkende groei van extreemrechts met een verruwend maatschappelijk debat en identitair discours.

De ruimte om vrij te spreken, kritisch te denken en actie te voeren krimpt. Het gebeurt bijna onmerkbaar met kleine ingrepen die samen een patroon vormen. Ik heb het over het bestraffen van protestacties via GAS-boetes, de pogingen tot gerechtelijk betogingsverbod voor relschoppers, het wetsontwerp Quintin dat de uitvoerende macht aanvankelijk de bevoegdheid wilde geven om radicale organisaties te verbieden en nu om ze alleszins tijdelijk te schorsen, het Vlaams Actieplan Radicalisering met vage definities over wat radicaal is, het Europees besluit om zonder gerechtelijke tussenkomst individuen en organisaties te sanctioneren met blokkering van de rekening en een EU-reisverbod omwille van 'pro-Russische' propaganda en anti-NAVO-narratieven, de politisering in de toekenning van subsidies, enz.

Eind vorig jaar heeft de Vlaamse regering de subsidies van zes organisaties – waaronder ook mijn organisatie Vrede vzw - gehalveerd of tot nul herleid hoewel een onafhankelijke commissie de beleidsplannen van de meeste van de betrokken organisaties positief beoordeelde en een stijging van de middelen adviseerde. Het gaat om een duidelijke ideologische aanval onder valse beschuldigingen die niet worden hard gemaakt zoals "steunaan Code Rood" of linken met geweld. Deze criminalisering is te absurd voor woorden, maar niet ongevaarlijk. Onder de vorige regering werd mijn organisatie samen met De Wereld Morgen al gevisieerd omwille van mogelijke zogenaamde steun aan terrorisme in onze werking rond Palestina. Onze websites werden volledig gescreend en de minister van Cultuur droeg de administratie om maandelijks verslagen te maken. Het enige doel was om te intimideren omdat we als stoorzender werden ervaren rond verschillende maatschappelijke thema's.

De opgesomde maatregelen hebben een afschrikwekkend effect op de burgerparticipatie en leiden tot zelfopgelegde censuur. En dit gaat ons allen aan. Een mondig en actief middenveld staat garant voor een vitale democratie. Het geeft burgers de kans om te wegen op het debat over maatschappelijke kwesties, problemen aan te kaarten en een regulerende rol te spelen tegenover de macht van de staat, wat de democratie versterkt.

Middenveldorganisaties maken burgers mondig, werken aan gemeenschapsvorming en zijn essentieel voor maatschappelijke en politieke veranderingen. Zonder georganiseerde burgers sterft de democratie. Dat is ook de achterliggende filosofie achter het huidige decreet op het sociaal-cultureel volwassenwerk waarin expliciet verwezen wordt naar de kritische rol. De N-VA publiceerde onlangs een conceptnota die komaf maakt met politiserend bewegingswerk en die de rol van onafhankelijke beoordelingscommissies in vraag stelt en pleit voor het prerogatief van de politieke kaste om zelf te bepalen wie subsidies krijgt of niet, dus op basis van politieke willekeur.

Het is tijd voor een tegenbeweging, voor tegenmacht. We moeten de handen in elkaar slaan, middenveldorganisaties, vakbonden, kunstensector en kwetsbare groepen om de civiele ruimte te beschermen en terug groter te maken. Er staan verschillende initiatieven in de steigers en dat is goed. Maar we moeten er vaart achter zetten en de partijpolitieke wereld en de media duidelijk maken dat onze democratie alleen maar een toekomst heeft bij een stevig verankerd middenveld, dat middelen en ruimte krijgt om zijn rol te spelen.

Ludo De Brabander, Vrede vzw

GKO Feest, 12 januari 2026

Solidariteit betekent o.a. de bereidheid om elkaar te steunen en risico's te delen zonder directe tegenprestatie, vanuit een gevoel dat men samen deelt in de 'goede' en 'slechte' kanten van het leven

Uit een onderzoek uitgevoerd door de Universiteit van Antwerpen in opdracht van de Federatie voor Amateurkunsten (2022), blijkt dat bijna één op de twee Vlamingen (44%), op één of andere manier actief is binnen de amateurkunsten. Daarvan zijn er een kleine 7% actief binnen het vrijetijdstheater. Dit zou kunnen betekenen dat er in Gent ruim 15.000 inwoners op één of andere manier actief zijn binnen een Gents amateurgezelschap.

VZW GAMA is een bescheiden koepelorganisatie uitsluitend bezield door vrijwilligers en werd begin de jaren tachtig van de vorige eeuw opgericht op vraag van het toenmalig stadsbestuur met als voornaamste opdracht een festival te organiseren voor het Gents Amateurtoneel. Dit moest een rijke invulling geven aan de stadsschouwburg op het Sint-Baafsplein dat in die periode tijdens de zomerperiode (Gentse Feesten), ongebruikt bleef. De tijd van festivals en tornooien met uitreikingen van prijzen is ook binnen de wereld van het vrijetijdstheater al even verleden tijd. Het voorbije jaar was een periode van reflectie : heeft een koepelorganisatie als GAMA nog reden van bestaan ? Na een ruime bevraging bij de 23 aangesloten groepen (op de iets meer dan 30 amateurgezelschappen die in Gent actief zijn), kwamen we tot de conclusie dat "solidariteit" de kern van ons bestaan is.

In plaats van met elkaar te wedijveren, slaan we de handen in elkaar om de uitdagingen waarmee ook de amateurkunstensector te kampen heeft aan te gaan. Zo slagen we er onder meer in om onze (schaarse ?), middelen met elkaar te delen : uitwisselen van decorelementen en kostuums, gemeenschappelijk gebruik van ruimtes en technische middelen en opslagplaats, ... Regisseurs en acteurs worden actief binnen diverse gezelschappen. We zoeken samen hoe we "vergrijzing" kunnen tegen gaan. Is alles dan

rozengeur en maneschijn ?Neen, zeker niet : het is nogal gemakkelijk om bij een goedkope online-firma kostuums te bestellen eerder dan aan duurzaamheid te denken. Maar : er wordt aan gewerkt. Zo zijn we ook trots dat we in juni 2026 opnieuw op de planken van de Minard staan met de productie “De discrete charmes van de Bourgeoisie”, op basis van de film van Luis Bunuel. Voor deze co-productie wordt een cast en medewerkersploeg samen gesteld uit acteurs van de 23 aangesloten groepen. Dit zorgt op zijn minst voor verbinding én uitstraling van wat leeft binnen het vrijetijdstheater in Gent.

Regi Wietendaele,
Voorzitter VZW GAMA

GKO Feest, 12 januari 2026

Goeieavond allemaal,

Ik ben docent in het hoger kunstonderwijs en geef kunstagogische vakken: lessen over hoe je met kunst kan handelen in de wereld. Kunstagogiek gaat niet zozeer over kunst “op zichzelf”, maar altijd over kunst-in-context, en het handelen in de kunstagogiek is gericht op meer persoonlijk en maatschappelijk welzijn. Dat maakt het per definitie niet neutraal: de agogiek is geworteld in waarden als menselijke waardigheid, solidariteit en rechtvaardigheid.

Wanneer we kijken naar de maatschappelijke context vandaag, is het een grote uitdaging geworden om bakens en horizonen aan te duiden die ons handelen met kunst en cultuur richting kunnen geven. Het recht op cultuur en maatschappelijke ontplooiing staat nog steeds in onze Belgische grondwet, maar sommige politieke partijen zouden artikel 23 liefst zien verdwijnen of conditioneel maken. Ook internationale mensenrechtenverdragen verankeren het recht op cultuur, maar het blijft een sociaal grondrecht: pas effectief wanneer een samenleving zich engageert om het in praktijk te brengen. We moeten dus niet alleen naar rechten op papier kijken, maar ook naar concreet beleidshandelen.

Op dat vlak leven we op het internationale toneel vandaag in een soort poppenkast, waarin wereldleiders zonder schroom internationale afspraken en rechten met de voeten treden. Maar ook in onze eigen context zien we een erosie van culturele en sociale rechten: door verschuivende beleidsstructuren, directe politieke inmenging en een mens- en maatschappijbeeld dat steeds minder inclusief en solidair wordt, hoezeer dat ook anders wordt verpakt in beleidsretoriek.

Hoe moeten we jonge kunststudenten in deze actuele context nog richting en houvast meegeven voor hun toekomstig handelen – als kunstenaar, als kunstleraar of als professional in het culturele veld? Het is een vraag die mij dagelijks bezighoudt. Tijdens de kerstvakantie herlas ik De mens in opstand van Albert Camus, geschreven in 1951. Ik wil hier graag een passage uit voorlezen, omdat die voor mij sterk tot onze tijd spreekt:

“Schoonheid onteekent ongetwijfeld geen revoluties. Maar er komt een dag dat de revoluties haar nodig hebben. Haar regel, die de werkelijkheid betwist en haar tegelijkertijd richting geeft, is ook die van de opstand. Kunnen we het onrecht eeuwig afwijzen zonder op te houden de natuur van de mens en de schoonheid van de wereld te begroeten? Ons antwoord is ja. Die moraal, tegelijkertijd weerspanning en trouw, is in elk geval de enige die de weg naar een realistische revolutie kan verlichten. Door de schoonheid te handhaven bereiden we die dag van wedergeboorte voor, waarop de beschaving, ver van de formele principes en sleets geworden waarden van de geschiedenis, in het middelpunt van haar gedachten de levende deugd zal plaatsen die de basis vormt voor de gemeenschappelijke waardigheid van de wereld en de mens, en die wij nu moeten definiëren tegenover een wereld die hem beledigt.”¹

Met dit citaat wil ik niet zeggen dat we aan de vooravond van een revolutie staan, maar wel dat er, ondanks alles, redenen zijn tot optimisme over de rol van kunst en cultuur in de samenleving. Kunst kan een perspectief van hoop en schoonheid bieden, waardoor we het onrecht blijven afwijzen en tegelijk open blijven staan voor het positieve van mens en wereld. En kunst en cultuur kan vooral -in haar praktijkwerking, in organisaties en netwerken - menselijke waardigheid en solidariteit centraal stellen, ook en misschien vooral als de wereld deze waarden beledigt. Dat is vandaag bijzonder belangrijk. Meer dan ooit is het van belang dat kunst- en cultuurorganisaties en professionals samenwerken en elkaar versterken, maar ook dat we verbindingen aangaan buiten de eigen sector, met onderwijs en de sociale sector bijvoorbeeld. Er zijn nog steeds veel mensen voor wie het recht op cultuur een dode letter blijft. De enige manier om hen te bereiken, is door samenwerkingen buiten onze eigen muren. We doen dat in het hoger kunstonderwijs, we werken vanuit onze opleiding jaarlijks met onze studenten in woonzorgcentra, in het regulier en bijzonder onderwijs, we werken samen met tal van sociale organisaties, jeugdorganisaties en sociaal-culturele werkingen. Het houdt ons scherp en het daagt ons uit, en het biedt de studenten een rijke sociale ervaring en breder perspectief op hun mogelijke professionele toekomst.

Ik geloof ook steeds meer in de kracht van praktijken zelf om richting te geven aan ons handelen. Als we menselijke waardigheid, solidariteit en het recht op cultuur voor iedereen in de praktijk willen brengen, dan kunnen we dat door samen te werken, ongeacht de beleidsbeslissingen die ons boven het hoofd hangen. Voor dit nieuwe jaar wens ik ons de moed om hiervoor te kiezen: de moed om te twijfelen, te overleggen en gedurfd samenwerken aan te gaan, met de maatschappelijke rol van kunst en cultuur steeds voor ogen. Dat is immers wat ons bindt, en wat als baken kan dienen voor ons gezamenlijk handelen. Tot slot wens ik ons ook de moed om te blijven spreken over maatschappelijke kwesties, ook wanneer er krachten zijn die dit spreken proberen te verhinderen. Kunst en cultuur zijn geen aureool van de macht, maar een symbolische - en praktijkwereld die zich altijd tot de samenleving verhoudt en er deel van is. Naast schoonheid en hoop bieden, en verbondenheid en solidariteit in de praktijk brengen, is ook onze kritische functie essentieel. In deze tijden niet minder dan broodnodig.

An De Bisschop, HOGENT

1

Camus, A. (2004 [1951]). De mens in opstand [L' homme révolté]. Uitgeverij de Prom, Amsterdam. Pp 280-281.